

Kenen koti?
Kansankotiajattelu ja –politiikka
Ruotsissa

Pirjo Markkola
23.9.2009 Hanasaari

Köyhäinhuolosta hyvinvointivaltioon

- Köyhäinhoito (vaivaishoito)
- Työväenkysymys
- Kansankoti
- Hyvinvointivaltio
- Murros
- (Huom. ehdottomasti ei lineaarinen ja vaihtoehdoton prosessi)

Klas Åmark, Hundra år av välfärdspolitik.
Välfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige (2005)

- "Välfärdspolitiken växte fram ur trygghetsproblemet. Vad ska man ta sig till om man inte kan försörja sig själv och sin familj genom sitt eget arbete, vare sig det beror på sjukdom, arbetslöshet, barnsbröd, ålderdom eller något annat liknande?"

Sosiaalinen turvallisuus Pohjoismaissa

- Köyhäinhoito ja filantropia (-1920)
 - työväenkysymys
- Laajenevat sosiaaliset oikeudet (1920-50)
 - kansankoti, väestöpolitiikka
- Hyvinvointivaltion kultakausi (1950-80-l.)
 - hyvinvointivaltio
- Murrosaika (1990-luvulta)
 - uudet haasteet, hyvinvointiyhteiskunta
 - "welfare mix"

Per Albin Hansson (1928)

- "Hemmets grundval är gemensamheten och samkänslan. Det goda hemmet känner icke till privilegierade eller tillbakasatta... [...]
- Det svenska samhället är ännu icke det goda medborgarhemmet. Här råder visserligen en formell likhet, likheten i politiska rättigheter, men socialt sett består ännu klassamhället och ekonomiskt råder fåtalens diktatur. [...]
- Skall det svenska samhället bli det goda medborgarhemmet måste klasskillnaden avlägsnas, den sociala omsorgen utvecklas, en ekonomisk utjämning ske, de arbetande beredas andel även i det ekonomiska förvaltandet, demokratin genomföras och tillämpas även socialt och ekonomiskt.

Puutteellinen eläke- ja sosiaaliturva

- riippuvuus kunnallisista köyhäinhuoltoviranomaisista: valtio vapauttajana
- riippuvuus omista lapsista: valtio vapauttajana
- riippuvuus hyväntekeväisyydestä: valtio vapauttajana

Ruotsi 1930-luvun alussa

- talouskriisin aiheuttama lisääntyvä työttömyys
- vanhusväestön köyhyys
- väestökriisi (Ruotsissa Euroopan alhaisin syntyvyys 1930-luvun alussa)
- sosiaalidemokraattien tavoite vapauttaa työläiset ja pienviljelijät köyhäinhoidon uhasta

Tanska 1930-luvulla

- 1933 sosiaalireformi käännekohtana
- kattavin sosiaalilainsäädäntö koko Euroopassa
- Oikeusperiaate: kansalaisilla oikeus sosiaaliturvaan
- Valtion taattava minimitoimeentulo
- Ei jakoa kelpollisiin ja kelvottomiin
- 1934 Danmark for Folket (sd)

Kansankoti

- Väestökysymys
- Työttömyys, talouskriisi, köyhyys
- Valtion keskeinen rooli, kattava sosiaalilainsäädäntö
- Kansalaisten sosiaaliset oikeudet
- Sosiaalidemokratian läpimurto
- Sosiaalivakuutuskomiteat (Dk, Sv, No, Fi)

Arkielämä

- Alva & Gunnar Myrdal, *Kris i befolkningsfrågan* 1934
- Huoli tulevasta väestökehityksestä
=> Väestökomitea 1935
- Asuntopolitiikka
- Lastenhoito, kunnallinen päivähoito
- Äitiyspolitiikka, äitiysavustukset, avioliittolainat, pronatalismi

Kansankotipolitiikka

- 1931 äitiysvakuutus
- 1934 työttömyysvakuutus
- 1935/37 eläkejärjestelmän uudist.
- 1936 maataloustyönt. 8 t h työaika
- 1937 tukea äideille ja lapsille
- 1937 valtion asuntolainat (perhe)
- 1938 työntek. 2 viikon loma
- 1939 tukea pienituloille

Sosiaalinen insinööritaito

- Keskeinen käsite tasa-arvoisen yhteiskunnan rakentamisessa, auttaa ihmisiä elämään parempaa elämää
- Sosiaalidemokraattien ja yhteiskuntatieteilijöiden yhteistyö
- Usko tilastojen ja tutkimuksen voimaan

Kenen kansankoti?

- ruotsalaiset ja muut: saamelaiset, romanit, siirtolaiset?
- "vajaamieliset", mielisairaas?
- sterilisaatiolaki 1934 väestöpolitiikkaa, sisälsi pakkosterilisaation
- 1975 lakiin yksilön vapaa valinta
- 1934-1975 n. 63 000 sterilisoitua (n. 10% pakkosterilisoituja, tai 33–50 %)
- rotuhygienia: ajan paras tieteellinen tieto

Verotus

- Progressiivinen verotus – ruotsalainen vallankumous
- Tavoitteena taloudellinen tasa-arvo

Kompromissit ja yhteistyö

1. 1936 "lehmänkauppa" sd ja maalaisliitto (Bondeförbundet)
 - sd luopui sosialisointitavoitteista
2. Saltsjöbadsopimus 1938 LO – SAF rauhoitti työmarkkinat
3. Universalismi: "kaikki maksavat, kaikki hyötyvät"
 - vähitellen laajan keskiluokan tuki kansankotipolitiikalle

Kansankodista hyvinvointivaltioon

Hyvinvointivaltio:

- turvaverkko kaikkein köyhimmille
- mahdollistaa vapaan demokratian, lainsäädäntö takaa oikeudet
- oikeudellinen järjestelmä, joka takaa kaikille samat oikeudet
- tekee verovaroin tulonsiirtoja
- pitää huolta yksilöistä

Pohjoismainen malli – malli vai ei?

- Hyvinvointivaltio (universalismi, tasa-arvo)
- Työmarkkinat: kolmikanta (työntekijät, työnantajat, valtio)
- Työväenliike, sosiaalidemokratia
- Sukupuolijärjestys
- Julkiset sosiaalipalvelut
- Luterilaisuus

Mary Hilson: The Nordic Model. Scandinavia since 1945 (2008)

- Konsensusdemokratiat?
Pohjoismainen poliittinen malli
- Pohjoismaiset kansantaloudet
- Pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli
- Idän ja lännen välissä? Pohjoismaat kansainvälisissä suhteissa
- Pohjoismainen yhteiskunta: tasa-arvo, etnisyys ja monikulttuurisuus

Kirjallisuutta

- Ann-Katrin Hatje, *Svensk välfärd, genus och social rationalism under 1900-talet* (2009)
- Mary Hilson, *The Nordic Model. Scandinavia since 1945* (2008)
- Niels Finn Christiansen, Klaus Petersen, Nils Edling & Per Haave (ed.), *The Nordic Model of Welfare. A Historical Reappraisal* (2006)
- Klas Åmark, *Hundra år av välfärdspolitik. Välfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige* (2005)
- Kari Melby, Anu Pylkkänen, Bente Rosenbeck & Christina Carlsson Wetterberg (eds.), *The Nordic Model of Marriage and the Welfare State* (2000).
- Pauli Kettunen & Hanna Eskola (eds.), *Models, Modernity and the Myrdals* (1997).

Lisää kirjallisuutta

- Kari Melby, Anu Pylkkänen, Bente Rosenbeck & Christina Carlsson Wetterberg, *Inte ett ord om kärlek. Äktenskap och politik i Norden ca 1850–1930* (2006).
- Helena Bergman & Peter Johansson (red.), *Familjeangelägenheter. Modern historisk forskning om välfärdsstat, genus och politik* (2002)
- Øystein Sørensen & Bo Stråth (eds.), *The Cultural Construction of Norden* (1997).
- Gudmundur Jónsson, "The Icelandic Welfare State in the Twentieth Century", *Scandinavian Journal of History* 26. (2001).